



# Minister Edukacji i Nauki

Przemysław Czarnek

DWEW-WSPE.4035.157.2023.JKP  
Warszawa, 18 maja 2023 r.

Pan Marcin Wiącek  
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Ministrze,

odnosząc się do zagadnień przedstawionych w piśmie z 17 kwietnia 2023 r. znak XI.7036.79.2022.DB (data wpływu do MEiN 18 kwietnia 2023 r.), dotyczących systemu edukacji dla uczniów z niepełnosprawnością słuchu w kontekście informacji Najwyższej Izby Kontroli – Delegatura w Poznaniu o wynikach kontroli „Edukacja głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży”, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Ministerstwo Edukacji i Nauki uwzględnia potrzeby dzieci i młodzieży niesłyszących i słabosłyszących<sup>1</sup> na każdym poziomie ich edukacji poprzez zapewnienie warunków organizacyjno-prawnych do kształcenia, wychowania i opieki we wszystkich rodzajach przedszkoli (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych) oraz typach i rodzajach szkół (podstawowych, ponadpodstawowych; ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych), a także w placówkach systemu oświaty.

Przepisy prawa oświatowego umożliwiają dyrektorowi przedszkola, szkoły czy placówki systemu oświaty prawidłowe zorganizowanie kształcenia specjalnego dziecka i uczniowi z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wydanym np. ze względu na niepełnosprawność słuchową (niestyszenie lub słabe słyszenie). Decyzja o zatrudnieniu w danej jednostce systemu oświaty nauczyciela posiadającego odpowiednie kwalifikacje lub specjalisty niebędącego nauczycielem, np. tłumacza Polskiego Języka Migowego, należy do kompetencji dyrektora tej jednostki systemu oświaty<sup>2</sup> i podejmowana jest odpowiednio do rozpoznanych potrzeb dzieci i uczniów w tym zakresie.

Przepisy oświatowe umożliwiają naukę języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji już od momentu objęcia dziecka zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju, organizowanymi od chwili wykrycia niepełnosprawności (na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka<sup>3</sup>), jak również w trakcie wychowania przedszkolnego i kształcenia w szkole. Dla dzieci i młodzieży niesłyszących, posiadających

---

<sup>1</sup> Posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydawane przez zespół orzekający działający w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradniach specjalistycznych zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1743, z późn. zm.) ze względu na niepełnosprawność np. niestyszenie albo słabe słyszenie, wskazaną w § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309).

<sup>2</sup> Art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900).

<sup>3</sup> Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. z 2017 r. poz. 1635).

orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, nauka języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji powinna być uwzględniona w ramach zajęć rewalidacyjnych<sup>4</sup>, których minimalny tygodniowy wymiar w poszczególnych typach i rodzajach szkół został określony w przepisach prawa oświatowego<sup>5</sup>.

Nauka języka migowego może być również zorganizowana w szkole poza obowiązkowymi zajęciami edukacyjnymi, zgodnie z potrzebami uczniów, w szczególności dzieci i młodzieży niesłyszących – organ prowadzący szkołę, na wniosek dyrektora szkoły, może dodatkowo przyznać nie więcej niż 3 godziny tygodniowo dla każdego oddziału (grupy międzyoddziałowej lub grupy międzyklasowej) w danym roku szkolnym, na realizację zajęć języka migowego<sup>6</sup>.

Potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów z uszkodzeniem słuchu są różne. Zakres wsparcia, jaki jest niezbędny konkretnemu dziecku posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu np. na niesłyszenie lub słabe słyszenie jest spersonalizowany i wynika z zaleceń wskazanych w ww. orzeczeniu oraz z wielospecjalistycznych ocen poziomu funkcjonowania dziecka dokonywanych przez zespół nauczycieli i specjalistów, a w przypadku młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych i ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych także wychowawców grup wychowawczych, prowadzących z nim zajęcia<sup>7</sup>. Dostosowanie treści i indywidualizacja procesu nauczania to zadanie nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem niesłyszącym lub słabosłyszącym. Wskazania, zalecenia i formy pracy określone zostają w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET)<sup>8</sup>, opracowywanym przez zespół, o którym mowa powyżej.

Doprecyzować przy tym należy, że przepisy oświatowe nie zobowiązują zespołu nauczycieli i specjalistów do opracowywania IPET dla każdego ucznia z niepełnosprawnością co pół roku. Program ten opracowuje się<sup>9</sup> na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny, np. w szkole podstawowej I etap edukacyjny obejmuje naukę w klasach I-III, II etap klasy IV – VIII. W szkołach ponadpodstawowych etap edukacyjny będzie obejmował naukę m.in. w klasach I-V technikum, I-IV liceum ogólnokształcącego, a w przypadku branżowych szkół I stopnia w klasach I-III.

W celu zapewnienia bieżącej ewaluacji i ewentualnej korekty metod pracy z uczniem, a w konsekwencji skuteczniejszej pomocy, zespół nauczycieli i specjalistów oraz wychowawców grup wychowawczych, opracowujący indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, jest zobowiązany spotykać się, nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym<sup>10</sup>. Analogicznie, co najmniej dwa razy w roku szkolnym ww. zespół dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności programu oraz, w miarę potrzeb, dokonuje jego modyfikacji<sup>11</sup>.

---

<sup>4</sup> O których mowa w przepisach § 5 pkt 4, § 6 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ww. rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

<sup>5</sup> Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 639, z późn. zm.).

<sup>6</sup> § 3 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.

<sup>7</sup> § 6 ust. 4 i 9-10 ww. rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

<sup>8</sup> § 6 ww. rozporządzenia.

<sup>9</sup> § 6 ust. 5 ww. rozporządzenia.

<sup>10</sup> § 6 ust. 7 ww. rozporządzenia.

<sup>11</sup> § 6 ust. 9 ww. rozporządzenia.

Aby zapewnić dostępność do treści nauczania dla uczniów z niepełnosprawnościami, w tym uczniom z uszkodzeniem słuchu, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania zleca wykonanie podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych dostosowanych do ich potrzeb edukacyjnych. Dla uczniów niesłyszących uczęszczających do szkoły podstawowej zostały zaadaptowane podręczniki do obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, określonych w ramowych planach nauczania. Dopuszczone do użytku szkolnego podręczniki dla uczniów niesłyszących zostały zaadaptowane tekstowo i graficznie, zawierają symbole PCS (Picture Communication Symbols) oraz nagrania wideo w polskim języku migowym (PJM). W ten sposób zapewnia się największy wachlarz możliwości odbioru podręcznika przez ucznia niesłyszącego w procesie dydaktycznym. W tym przypadku nie można mówić o przetłumaczeniu podręcznika na język migowy, tylko o jego adaptacji w możliwie najszerszym kontekście kanałów komunikacyjnych dla ucznia niesłyszącego.

MEiN umożliwiło także ww. uczniom szkoły podstawowej bezpłatny dostęp do podręczników, które w optymalny sposób mogą być przez nich wykorzystane w procesie dydaktycznym. Dla I etapu edukacyjnego, tj. dla uczniów uczęszczających do klas I-III został udostępniony podręcznik pn.: „Szkolni przyjaciele” (WSiP), materiały ćwiczeniowe (Karty pracy, Język polski na plus). Dodatkowo dla uczniów klas I-III został przygotowany i udostępniony na stronie Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej kurs polskiego języka migowego (PJM)<sup>12</sup>.

Adaptacje zostały opracowane przez specjalistów z Uniwersytetu Warszawskiego oraz przeszły pozytywną opinię ekspertów – oligofrenopeda i surdopeda w zakresie spełniania przez podręcznik w postaci elektronicznej warunków pozwalających na zastosowanie rozwiązań umożliwiających jego odczyt przez uczniów z niepełnosprawnościami. Podręczniki i dodatkowe materiały ćwiczeniowe zostały opracowane przez specjalistów z Uniwersytetu Warszawskiego i są dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych tych uczniów.

Z myślą o edukacji uczniów niesłyszących i słabosłyszących uczęszczających do klas IV-VIII (II etap edukacyjny) zaadaptowano podręczniki do następujących przedmiotów:

- 1) klasa IV: historia, matematyka, język polski, przyroda;
- 2) klasa V: biologia, geografia, historia, matematyka, język polski;
- 3) klasa VI: biologia, geografia, historia, matematyka, język polski;
- 4) klasa VII: biologia, chemia, fizyka, geografia, historia, matematyka, język polski;
- 5) klasa VIII: biologia, chemia, fizyka, geografia, historia, matematyka, język polski, wiedza o społeczeństwie.

Na zestaw materiałów zaadaptowanych składają się nie tylko teksty podręcznikowe, które zostały przystosowane językowo do możliwości percepcyjnych grupy docelowej, tj. uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem czy afazją, lecz także najważniejsze grafiki z książek opracowane pod kątem zwiększenia czytelności oraz tablice z piktogramami systemu Picture Communication Symbols (PCS), umożliwiające uczniowi niemówiącemu tworzenie wypowiedzi związanych z danym zagadnieniem.

Wszystkie zaadaptowane teksty zostały przetłumaczone na polski język migowy. Materiały zostały udostępnione dyrektorom i nauczycielom szkół podstawowych w Strefie dla Zalogowanych Systemu Informacji Oświatowej w postaci haseł przedmiotowych. Na prośby zainteresowanego środowiska, w tym dyrektorów oraz nauczycieli uczących

<sup>12</sup> <https://zpe.gov.pl/a/migaj-razem-z-nami---kurs-polskiego-jezyka-migowego-pjm/DipfoQ5uN>

uczniów niesłyszących, trwają prace nad przeniesieniem adaptacji na Zintegrowaną Platformę Edukacyjną.

Dodatkową pomocą w edukacji osób niesłyszących i słabosłyszących, przygotowaną na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki, jest seria pt. „Lektury dostępne”. Lektury można pobrać nieodpłatnie ze strony internetowej MEiN<sup>13</sup> lub ze strony Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej<sup>14</sup>.

Łączna liczba zaadaptowanych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dla uczniów z dysfunkcją słuchu (niesłyszących i słabosłyszących) wynosi:

- 1) 32 tytuły podręczników do szkoły podstawowej;
- 2) 10 publikacji materiałów pomocniczych do zajęć edukacyjnych z języka migowego (poziom A1 - 2, poziom A2 - 2, poziom B1 - 3, poziom B2 - 3);
- 3) 60 tytułów lektur.

Dopuszczanie podręczników do kształcenia zawodowego odbywało się do 30 czerwca 2022r. Przepisy ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o *zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw*<sup>15</sup> wyeliminowały pojęcie „podręcznik do kształcenia w zawodzie” – odstępując od procedury dopuszczania do użytku szkolnego tradycyjnych podręczników przeznaczonych do kształcenia zawodowego na rzecz zastąpienia ich materiałami edukacyjnymi w postaci elektronicznej lub papierowej. Było to szczególnie potrzebne w przypadku kształcenia w zawodach, w których szybki postęp techniczny i technologiczny powodował szybką dezaktualizację podręczników w postaci papierowej.

Na podstawie uchwały Nr 194 Senatu Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie zlecenia przez Ministra Edukacji i Nauki wykonania zadania w dziedzinie nauczania, kontynuowana jest współpraca MEiN z Uniwersytetem Warszawskim dotycząca opracowywania w latach 2023-2025 adaptacji podręczników, materiałów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych: mających trudności w uczeniu lub komunikowaniu się, w tym m.in. niesłyszących, słabosłyszących, z autyzmem i afazją uczęszczających do szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Od 2023 r. planowane jest wykonanie adaptacji podręczników dla uczniów uczęszczających do klasy I szkoły ponadpodstawowej (liceum ogólnokształcące, technikum) do nauki: języka polskiego, matematyki, biologii, historii, chemii, fizyki, geografii, filozofii. Po wykonaniu adaptacji do klasy I szkoły ponadpodstawowej planowane są adaptacje podręczników dla kolejnych klas ww. szkół ponadpodstawowych.

Przepisy prawa oświatowego<sup>16</sup> umożliwiają także wsparcie dla uczniów oraz absolwentów niesłyszących i słabosłyszących posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego podczas egzaminów zewnętrznych, poprzez dostosowanie warunków i/lub formy przeprowadzania tych egzaminów do rodzaju niepełnosprawności, na podstawie tego orzeczenia.

---

<sup>13</sup> <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/lektury-dostepne->

<sup>14</sup> <https://zpe.gov.pl/a/lektury-dostepne/D1HUbVOK5>

<sup>15</sup> Dz. U. z 2018 r. poz. 2245, z późn. zm.

<sup>16</sup> Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o *systemie oświaty* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230), rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w *sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego* (Dz. U. poz. 2223, z późn. zm. – egzamin w starej formule), rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w *sprawie egzaminu maturalnego* (Dz. U. poz. 1644 – egzamin w nowej formule), rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w *sprawie egzaminu ósmoklasisty* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1361, z późn. zm.), rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2019 r. w *sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu zawodowego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie* (Dz.U. poz. 1707).

Dostosowanie formy egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego polega na przygotowaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności ucznia lub absolwenta. Natomiast dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminów polega m.in. na zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności ucznia lub absolwenta, zapewnieniu obecności i pomocy w czasie egzaminu nauczyciela wspomagającego ucznia w czytaniu lub pisaniu lub specjalisty odpowiednio z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

Wszystkie sposoby dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminów dla uczniów i absolwentów niesłyszących oraz słabosłyszących zostały omówione, skonsultowane oraz zmodyfikowane podczas spotkań przedstawicieli Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE) z przedstawicielami Polskiego Związku Głuchych, przedstawicielami świata akademickiego, jak i nauczycielami-praktykami, specjalistami w zakresie surdopedagogiki. Efektem tych spotkań było również uzgodnienie listy ekspertów, specjalistów w zakresie nauczania uczniów i osób z ww. rodzajem niepełnosprawności z danego przedmiotu, którzy współpracują z CKE podczas prac nad dostosowaniem arkuszy egzaminacyjnych przeznaczonych na – obowiązujący wówczas – sprawdzian i egzamin gimnazjalny oraz egzamin maturalny. Dostosowania arkusza z danego przedmiotu lub jego recenzji dokonuje nauczyciel tego przedmiotu posiadający dodatkowo kwalifikacje z zakresu surdopedagogiki, pracujący w szkole lub ośrodku dla osób słabosłyszących lub niesłyszących; wśród ekspertów są także autorzy książek do nauki języka migowego.

Konsultacje z ww. osobami poprzedzają również proces opracowania *Komunikatu Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie sposobu dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego do potrzeb uczniów/zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, zamieszczanego corocznie na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej*<sup>17</sup>.

Wychodząc naprzeciw potrzebom związanym z rozwijaniem wiedzy i umiejętności nauczycieli, którzy na co dzień pracują z dziećmi i uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, Ministerstwo Edukacji i Nauki uruchomiło bezpłatne studia podyplomowe. Oferta kierowana do nauczycieli pracujących z dziećmi i młodzieżą z uszkodzonym słuchem to studia w zakresie *metodyki wspomagania komunikacji językowej uczniów*<sup>18</sup>. Studia pozwalają uzyskać praktyczne umiejętności udzielania skutecznego wsparcia dzieciom i uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zakresie słyszenia, rozumienia, mówienia, czytania i pisania oraz kompetencji i sprawności językowych. Na realizację ww. kierunku studiów Ministerstwo Edukacji i Nauki przeznaczyło środki w wysokości 2 598 250 zł.

Uruchomiono również 4-semestralne studia pn. „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny”, których celem jest przygotowanie specjalistów do realizacji zadań w międzysektorowym modelu wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia

---

<sup>17</sup> Przykładowo w roku 2022:

[https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN\\_OSMOKLASISTY/2023/komunikaty/20220819%20E8%202023%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf](https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_OSMOKLASISTY/2023/komunikaty/20220819%20E8%202023%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf)

<https://cke.gov.pl/images/KOMUNIKATY/20220819%20EM%202023%20Komunikat%20o%20dostosowaniach.pdf>

[7. 2023 Dostosowania-PP2012\\_2017\\_12 IX 2022.pdf \(cke.gov.pl\)](#)

<sup>18</sup> Studia prowadzone są przez uczelnie: Karkonoską Państwową Szkołę Wyższą w Jeleniej Górze, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Łódzki oraz Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu.

rodziny<sup>19</sup>. Łączny koszt ww. studiów w latach 2022-2023 wyniesie 4 392 000 zł. Na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki uruchomiono także studia podyplomowe na kierunkach „Doradca Rodziny”<sup>20</sup> oraz „Doskonalące studia podyplomowe dla nauczycieli szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących zajęcia z uczniami o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych”<sup>21</sup>.

Prowadzone są również prace nad przygotowaniem kompleksowych rozwiązań mających na celu podniesienie jakości kształcenia i udzielanego wsparcia dzieciom i uczniom ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, w tym niesłyszącym i słabosłyszącym. Zakładają one m.in. usprawnienie procesu identyfikacji i realizacji potrzeb dzieci i uczniów (ocena funkcjonalna) oraz wprowadzenie nowego modelu wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodzin. Elementem tych prac było przygotowanie na zlecenie MEiN narzędzi do oceny rozwoju dzieci w wieku od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole<sup>22</sup> oraz standardów oceny funkcjonowania psychospołecznego uczniów, w tym uczniów z uszkodzonym słuchem<sup>23</sup>. W roku szkolnym 2022/2023 zostaną również udostępnione opracowane w projektach POWER narzędzia diagnostyczne, służące do oceny rozwoju poznawczego, osobowościowego oraz emocjonalno-społecznego dzieci i młodzieży w wieku od urodzenia do 25 roku życia. Narzędzia te zostaną udostępnione nieodpłatnie w specjalnie do tego celu przygotowanym narzędziu informatycznym. W bieżącym roku do przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty trafią również poradniki metodyczne.

W celu przygotowania rozwiązań ukierunkowanych na podnoszenie jakości kształcenia uczniów z uszkodzonym słuchem Ministerstwo Edukacji i Nauki współpracuje m.in. z Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej oraz uczelniami, analizuje wnioski i rekomendacje w tym zakresie zgłaszane zarówno przez osoby niesłyszące, Parlamentarzystów, jak i Najwyższą Izbę Kontroli.

Zainteresowani proponują model edukacji polegający na jednoczesnym nauczaniu w szkołach specjalnych polskiego języka migowego (PJM) i języka polskiego jako języka obcego. Istotą jest uszczegółowienie tego modelu w sposób uwzględniający rozwiązania o potwierdzonej skuteczności. Przy analizowaniu warunków wprowadzenia modelu edukacji dwujęzycznej w proponowanej formie konieczne jest dookreślenie grupy

---

<sup>19</sup> Studia realizowane są przez: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Akademię Zamojską, Akademię Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Śląski oraz Uniwersytet Gdański.

<sup>20</sup> Studia „Doradca rodziny” umożliwią uzyskanie kompetencji i doświadczenia dotyczącego wsparcia informacyjnego rodziny i dziecka w obszarze przysługujących im praw, wynikających z międzynarodowych konwencji, prowadzenia poradnictwa w zakresie: trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka/ucznia, wsparcia psychologicznego, dostępu do rehabilitacji, oceny potrzeb dziecka/ucznia/rodziny w procesie oceny funkcjonalnej, planowania pracy z dzieckiem/uczniem, jego rodziną i środowiskiem. Studia realizują uczelnie: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Akademia Zamojska oraz Uniwersytet Zielonogórski.

<sup>21</sup> Studia są adresowane do czynnych zawodowo nauczycieli, posiadających kwalifikacje, w tym przygotowanie pedagogiczne, do pracy w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, chcących poszerzyć swoją wiedzę na temat funkcjonowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i umiejętność pracy z nimi. Na studiach tych nauczyciele będą mogli doskonalić swoje umiejętności w zakresie skutecznego udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz rozwijać warsztat pracy, wzbogacony o atrakcyjne sposoby prowadzenia zajęć, w grupie o zróżnicowanych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. Studia realizują uczelnie: Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Gdański i Uniwersytet Warszawski.

<sup>22</sup> Narzędzia zostały opracowane w 2021 r. przez Akademię Pedagogiki Specjalnej w Warszawie poddane są walidacji w ramach projektu innowacyjno-badawczego realizowanego przez Uniwersytet Śląski, a następnie będą bezpłatnie udostępnione specjalistom zatrudnionym w jednostkach systemu oświaty.

<sup>23</sup> Zadanie realizowane w latach 2021-2022 przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II we współpracy z pracownikami naukowymi innych uczelni, w tym Uniwersytetu Warszawskiego, a także praktykami. Standardy zostały skonsultowane z przedstawicielami poradni psychologiczno-pedagogicznych i będą poddane dalszej weryfikacji w ramach projektu pn. „Szkolenia i doradztwo dla kadr poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego”.

docelowej, ponieważ uczniowie z uszkodzonym słuchem to grupa zróżnicowana pod względem potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Nie dla wszystkich taki model jest zasadny lub w ogóle możliwy (np. uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi), w związku z tym ścieżki kształcenia i oferta wsparcia powinny być zróżnicowane. Istotne jest także doprecyzowanie modelu edukacji dwujęzycznej z uwzględnieniem różnych rodzajów szkół. Zadanie to obejmuje:

- przegląd stanu wiedzy, o tym jakie modele kształcenia ww. dzieci i młodzieży się sprawdzają, a jakie nie (część krajów wycofuje się z takich rozwiązań lub znacznie je ogranicza),
- opisanie modelowych ścieżek kształcenia uczniów z uszkodzonym słuchem z uwzględnieniem ich różnych potrzeb, w tym modelu edukacji dwujęzycznej; z uwzględnieniem realiów polskiego systemu oświaty i placówek ogólnodostępnych, specjalnych i integracyjnych,
- opracowanie narzędzi do oceny funkcjonalnej słuchu oraz rozwoju mowy i języka,
- zebranie szczegółowych danych dotyczących przygotowania kadry.

Jednym z kluczowych problemów, jaki jest podnoszony w dialogu publicznym dotyczącym edukacji uczniów z uszkodzonym słuchem, jest również niewystarczająca znajomość polskiego języka migowego (PJM) przez nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami w szkołach specjalnych dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących oraz kwestie certyfikowania znajomości tego języka.

Obecnie, znajomość SJM oraz PJM została określona na poziomie B1 (poziom średniozaawansowany). W związku z tym, standard nie odnosi się do poziomu znajomości SJM oraz PJM, tj. nie wskazuje w efektach uczenia się oczekiwanego poziomu znajomości. Autorzy postulatów rekomendują, aby zmiany dotyczyły m.in. zwiększenia wymogu znajomości PJM przez nauczycieli na poziomie co najmniej B2, zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego, potwierdzonej odpowiednim dokumentem. Zdaniem postulujących potrzeba wprowadzenia zmian wynika z obecnie niewystarczającego określenia wymagań w zakresie znajomości polskiego języka migowego (PJM) dla absolwentów *surdopedagogiki*, w stosunku do potrzeb komunikacyjnych uczniów niesłyszących w procesie edukacji.

Rozważając możliwość wprowadzenia wymagań znajomości polskiego języka migowego (PJM) przez nauczycieli szkół specjalnych dla uczniów niesłyszących i słabosłyszących na poziomie co najmniej B2, zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego, konieczne jest uwzględnienie istniejących ścieżek potwierdzenia znajomości PJM odpowiednim certyfikatem, gwarantujących posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności.

W związku z powyższym, MEiN wystąpiło do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej o przekazanie informacji dotyczących kwestii umocowania w przepisach prawa certyfikowania znajomości polskiego języka migowego (PJM) na poszczególnych poziomach biegłości językowej. Jednocześnie skierowało także prośbę do uczelni, o wyrażenie opinii na temat propozycji uzupełnienia o wymóg znajomości przez absolwentów polskiego języka migowego na poziomie co najmniej B2 standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, w zakresie *edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością słuchową (surdopedagogiki)*<sup>24</sup>, jak również o przekazanie informacji o realizowanym w

---

<sup>24</sup> Określonego w przepisach załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. z 2021 r. poz. 890, z późn. zm.).

przeszłości oraz obecnie, a także o planowanym realizowaniu kształcenia w zakresie *surdopedagogiki*.

Planowane jest zlecenie przez MEiN przeprowadzenia analizy stanu realizacji potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem pod kątem uzupełnienia istniejących ścieżek kształcenia o rozwiązania z zakresu edukacji dwujęzycznej, a także weryfikacji opracowanych standardów oceny funkcjonalnej w tym zakresie. Planowanym efektem tej analizy jest także przygotowanie rekomendacji dotyczących ścieżek potwierdzania znajomości polskiego języka migowego przez już pracujących nauczycieli.

Wyniki i wnioski dotyczące powyższych działań posłużą do przygotowania rozwiązań organizacyjno-legislacyjnych, które poddane zostaną szerokim konsultacjom, w szczególności ze środowiskiem reprezentującym osoby z uszkodzonym słuchem.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia  
Ministra Edukacji i Nauki

Dariusz Piontkowski  
Sekretarz Stanu  
/ – podpisano cyfrowo/

---

Standard ten ma zastosowanie dla cykli kształcenia rozpoczętych od dnia 1 października 2019 r. (od roku akademickiego 2019/2020). Kształcenie w zakresie *edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością słuchową (surdopedagogiki)* jest prowadzone przez publiczne i niepubliczne uczelnie na jednolitych studiach magisterskich na kierunku „pedagogika specjalna”, jak również może też być prowadzone na studiach podyplomowych, zgodnie z powyższym standardem.